

Kritik mot Polismyndigheten i Skåne för att en person som skulle föras till ett LVM-hem fick tillbringa fem dygn i polisarrest innan transporten genomfördes

Anmälan

I en anmälan till JO framförde avdelningschefen AA och enhetschefen BB, socialtjänsten i Trelleborg, klagomål mot Polismyndigheten i Skåne. Av anmälan framgick i huvudsak följande.

Den 7 augusti 2013 beslutade Socialnämnden i Trelleborg att omedelbart omhänderta en man enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Beslutet verkställdes fredagen den 9 augusti 2013. Då det inte fanns någon transport som kunde köra 70 mil till det anvisade LVM-hemmet fördes mannen till en arrestcell hos Polismyndigheten i Skåne. Polisen uppgav inledningsvis att en transport var bokad och att mannen skulle föras till hemmet tidigast morgonen därpå. På måndagen lämnade LVM-hemmet besked om att transporten hade blivit fortsatt fördröjd och att den i stället skulle genomföras tisdag morgon. På tisdagen meddelade LVM-hemmet att mannen inte hade kommit fram och det gjordes flera misslyckade försök att nå arresten per telefon. Transporten genomfördes onsdag morgon.

Anmälarna anförde att fem nätter i en arrest är en orimligt lång tid för en person som omhändertagits för vård och som redan befinner sig i en utsatt situation på grund av det vårdbehov som var orsaken till omhändertagandet.

Utredning

Polismyndigheten i Skåne anmodades att yttra sig över det som anförts i anmälan.

Till polismyndighetens yttrande var fogat en redogörelse från polisområde Malmö (polismästaren CC). I redogörelsen angavs bl.a. följande.

Polismyndigheten hade fått i uppgift att verkställa en handräckningsbegäran som gällde mannen i fråga. Det framkom att mannen tidigare hade uppträtt stökigt och även avvikit innan transporten till behandlingshemmet kunnat verkställas. Mannen fördes in till arresten den 9 augusti 2013 kl. 12.35. När han kom dit gjordes en transportbeställning till Kriminalvårdens transporttjänst. Transporten skulle genomfö-

ras dagen därpå. Transporttjänsten meddelade senare att mannens transport hade avbokats och att den i stället skulle genomföras måndagen den 12 augusti.

Under veckoslutet kontaktade polisen transporttjänsten vid flera tillfällen. Polisen informerade även tf. chefen för kriminalenheten om situationen. Denne betonade vikten av att mannen snarast skulle transporteras till LVM-hemmet. Polisen tog också kontakt med personer i chefsställning (arrest- respektive säkerhetschef vid häktet i Malmö och chef på transporttjänsten) för att via dessa försöka påverka mannens placering och verkställigheten av transporten. Kontakterna utmynnade i att chefen på transporttjänsten lovade att han personligen skulle se till att mannen blev hämtad för transport onsdagen den 14 augusti.

Vid något tillfälle under veckoslutet kontrollerades mannen av en läkare som var knuten till arresten. Arrestföreståndaren beslutade att mannen skulle få extra förplägnad, utökade duschmöjligheter och tillgång till rastutrymmen. Det fanns inte någon plats på närbelägna behandlingshem.

Polisområdet redovisade följande bedömning.

Det mesta tyder på att transporttjänsten inte klarat av det uppdrag den tagit ansvar för. Polisområdet kan dock i sin bedömning rikta viss kritik mot att tjänstgörande befäl i arresten, efter veckoslutet, inte undersökt andra möjligheter att lösa transportbehovet för [mannen] med tanke på att transporttjänsten hela tiden sköt upp transporten. Eventuellt kunde en polisär transport ha övervägts om ärendet hade lyfts för beslut till vakthavande befäl vid ledningscentral-Syd, då denna funktion disponerar polismyndighetens samlade resurser.

Med anledning av vad som framkommit har polismyndigheten för avsikt att se över rutinerna beträffande omhändertagna personer som förvaras i arrest med stöd av vårdlagarna. Vi från polismyndigheten delar anmälares uppfattning att det [...] inneburit stor påfrestning för [mannen] då han förvarats i arrest under aktuell tidsperiod.

Polismyndigheten i Skåne (biträdande länspolismästaren DD) redovisade i huvudsak följande bedömning.

Även om rättsläget är oklart torde utrymmet att ta någon i förvar som är föremål för en handräckningsåtgärd vara klart begränsat. Ett förvarstagande under kortare tid kan sannolikt vara berättigat under vissa speciella omständigheter, t.ex. då andra lämpliga åtgärder upprepade gånger har undersökts men av olika anledningar inte kunnat komma till stånd. En behovs- och proportionalitetsbedömning måste dock alltid göras i det enskilda fallet. Polisområde Malmö har en lokal avdelningsföreskrift som anger att omhändertagande för förpassning eller inställelse får göras i avvaktan på att förrättningen kan verkställas, detta dock om förvaringen inte kan ordnas på annat sätt. Det är enligt polismyndighetens uppfattning viktigt att understryka att om ett förvarstagande övervägs, det enbart får ske i undantagsfall under begränsad tidsomfattning och om det är absolut nödvändigt. I aktuellt fall var det fråga om en förhållandevis lång tid som en person med stort vårdbehov tvingades sitta i arrest. Någon ansats att undersöka alternativa lösningar har till synes inte gjorts tillräckligt aktivt. Polismyndigheten delar därmed polisområdets uppfattning att personalen i tjänst borde agerat mer kraftfullt för att förkorta tiden i arresten. Polismyndigheten instämmer vidare i polisområdets behov att se över rutinerna. Härutöver kan även finnas behov att se över den avdelningsföreskrift som finns. Det innebär sammantaget att hanteringen inte torde kunna undgå kritik.

Bedömning

Av 45 § 2 LVM framgår att polismyndigheten ska lämna biträde för att föra en person som ska beredas vård eller som är omedelbart omhändertagen till ett LVM-hem.

Möjligheten att ta en person i förvar i samband med handräckning har varit föremål för övervägande i betänkandet Transporter av frihetsberövade (SOU 2011:7). I betänkandet har konstaterats att det i gällande lagstiftning finns en mängd bestämmelser som medger rätt till frihetsinskränkningar, men att det i dessa bestämmelser inte alltid anges om frihetsinskränkningen är förenad med en rätt eller skyldighet att ta personen i förvar genom t.ex. insättning i arrest eller annan inlåsning. Eftersom det inte får råda någon oklarhet i fråga om möjligheten att i samband med handräckning förvara en person som omhändertagits enligt LVM i polisarrest i avvaktan på transport har det i betänkandet föreslagits att en bestämmelse om detta införs i LVM (se s. 404 f.). Utredningens förslag har ännu inte lett till lagstiftning, utan bereds inom Regeringskansliet.

Trots oklarheter får rättsläget anses innebära att det finns en möjlighet till förvarstagande i samband med handräckning. Denna möjlighet ska dock utnyttjas restriktivt (jfr JO:s beslut den 17 december 2013, dnr 6939-2012). Utgångspunkten ska vara att den person åtgärden avser inte förvaras under mer ingripande former än nödvändigt. Den som har omhändertagits på grund av vårdbehov bör givetvis snarast möjligt föras till det behandlingshem som har bedömts kunna tillgodose detta behov. Den tid som en missbrukare tillbringar i förvar ska därför vara så kort som möjligt (se JO:s beslut den 10 juni 2013, dnr 1519-2012).

Mot den bakgrunden var det oacceptabelt att låta den enskilde tillbringa fem dygn i arresten i avvaktan på transport. Som polismyndigheten själv konstaterat borde myndigheten ha agerat mer kraftfullt för att förkorta denna tid.

Jag är mycket kritisk till polismyndighetens hantering. Det är angeläget att myndigheten ser över rutinerna på detta område.